

Tıpta Uluslararası Kaynaklara Kapsamlı Bakış: Bilimsel Dergi İndeksleri, Veri Tabanları, Kataloglar, Bilgi Matrisleri, Açık Erişim Altyapıları, Kütüphaneler, Alan İndeksleri, Yayıncılık Etiği Platformları ve Yapay Zekâ ile İlgili Veri Kütüphaneleri (Sistemik İnceleme)

Comprehensive Overview of International Resources in Medicine: Scientific Journal Indexes, Databases, Catalogs, Information Matrices, Open Access Infrastructures, Libraries, Field Indexes, Publishing Ethics Platforms and Data Libraries Related to Artificial Intelligence (Systematic Review)

Ali DAL¹, Mehmet ÇİTİRİK²

ÖZET

Bilim, yapılan araştırmaların birikimiyle ilerler. Yeni bir çalışma yapılırken, önceki çalışmalardan yola çıkarak yeniden aynı şeyi yapmamak ya da bu çalışmalardan faydalanmak için literatür taraması esastır. Bu taramalar sırasında bilimsel kaliteye sahip, uzmanlarca onaylanmış yayınlara başvurmak önemlidir. Bu kalite değerlendirmesini sistemli bir şekilde yapan oluşumlara "indeksler" denir. İndeksler yağmacı dergileri uzak tutarak, dergileri bir nevi eleyerek araştırmacıların işlerini kolaylaştırmaktadır. Araştırmacılar için indeksler, tanınırlık, atıf alma ve akademik kariyer ilerlemesi açısından hayati öneme sahiptir. Bununla birlikte, resmi olarak bir indeks olmamakla birlikte, araştırmacılar tarafından sıkça kullanılan veri tabanları, kataloglar, bilgi matrisleri, açık erişim alt yapıları ve kütüphaneler vardır. Her indeks ve arama motoru kendi özgün özellikleriyle öne çıkar. Yayıncılıkta en önemli konulardan bir tanesi de etik konusudur. Bu konuda rehberlik hizmetleri gören ve standardizasyon çalışması yürüten uluslararası yayıncılık etiği platformunda oluşumlar mevcuttur. Bu platformlar, şeffaflığı artırma, çıkar çatışmalarını yönetme ve bilimsel topluluğun güvenini sürdürme amacıyla kapsamlı rehberlik sunar. Bu makalede, indeks ve arama motorlarının kapsamı ve özellikleri detaylı bir şekilde ele alınmış, literatür ışığında öne çıkan özellikleri tartışılmıştır. Ayrıca yayıncılık etiği konusunda uluslararası oluşumlar ve özellikleri başlıklar halinde değerlendirilmiştir. Amacımız, dergi indekslerini, veri tabanlarını ve arama motorlarının özelliklerini tanıtarak hem literatür taraması esnasında hem de çalışmalarını dergilerde yayımlatmayı planlayan araştırmacılara, dergi seçimi esnasında dikkat etmeleri gereken hususlar hakkında bilgi vermek ve bilimsel dergi dizinlerinin karşılaştırmalı değerlendirilmesini ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Arama motoru, Bilimsel Dergi, İndeks, Veri Tabanı, Yapay Zekâ, Yayıncılık Etiği.

ABSTRACT

Science progressed through the accumulation of research. When conducting a new study, it is essential to conduct a literature review to avoid redoing what has been done previously or to benefit from prior studies. During these reviews, it was crucial to refer to scientifically approved publications that were verified by experts. These systematic quality evaluations are referred to as "indices." For researchers, indices are vital in terms of recognition, citations, and academic career progression. However, databases, catalogs, knowledge matrices, open-access infrastructure, and libraries are frequently used by researchers that are not officially indexed. Each index and search engine had unique features. Ethics is one of the most critical issues in publishing research. International publishing ethics platforms provide guidance and standardization in this regard. This article extensively discusses the scope and features of indices and search engines and discusses their prominent features in light of the literature. International formations and their features regarding publishing ethics were evaluated under specific headings. We aimed to introduce the features of journal indexes, databases, and search engines to inform researchers who plan to publish their studies both during literature searches and in journals about the issues they should pay attention to during journal selection, and to present a comparative evaluation of scientific journal indexes.

Keywords: Artificial Intelligence, Databases, Index, Publication Ethics, Scientific Journal, Search Engine.

¹ Mustafa Kemal Üniversitesi, Tayfur Ata Sökmen Tıp Fakültesi, Göz Hastalıkları Anabilim Dalı, Hatay, Türkiye

² Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara Etik Şehir Hastanesi, Göz Hastalıkları Kliniği, Ankara, Türkiye

Makale geliş tarihi / Submitted: Mayıs 2024 / May 2024

Sorumlu Yazar / Corresponding Author:

Ali DAL
Adres: Şazibey Mahallesi Stad Caddesi No: 15. 12 Şubat, Kahramanmaraş, Türkiye
Tel: +90 555 611 4475
E-posta: alidal19@hotmail.com
ORCID: 0000-0002-0748-6416

Makale kabul tarihi / Accepted: Temmuz 2024 / July 2024

Yazar bilgileri:

Mehmet ÇİTİRİK: mcitirik@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-0558-5576

Bilim, kendinden önceki bireylerin koyduğu tuğlanın üstüne bir tuğla koyarak inşa edilen bir yapıdır. Bilimsel yayınlar, araştırmacıların çalışmalarını paylaşmaları için bir platform sağlar ve diğer araştırmacıların aynı konu üzerine kendi çalışmalarını inşa etmelerine olanak tanır. Bu durum, uluslararası iş birliklerini teşvik eder. Bilimsel yayınlar, yayımlanmadan önce genellikle akran değerlendirmesi (peer-review) sürecinden geçer. Bu süreç, bir araştırmacının metodolojisinin, sonuçlarının ve tartışmalarının bilimsel standartlara uygun olup olmadığını değerlendirir. Bilimsel değer atfeden çalışmalar dergilerde yayınlanır. İşleyişin düzgün bir şekilde olduğu değerlendirilen dergiler ise indekslenir. Dizin (İndeks); araştırılan kavramlar, kelimeler ve temaların yayımlanan makaleler veya diğer akademik içeriklerde nerede bulunduğunu sistematik bir şekilde gösteren rehberlerdir. Bu tür bilgilerin düzenlenmesi ve kategorilendirilmesi, kullanıcıların ihtiyaç duyduğunda kolaylıkla başvurabilmeleri için gereklidir. Her bir araştırmacı makalenin güvenilirliğini detaylı şekilde bilemez. İndeksler yağmacı dergileri uzak tutarak ve yayınları belli kalitede olması adına dergileri bir nevi eleyerek araştırmacıların işlerini kolaylaştırmaktadır. Ulusal ve uluslararası ölçekte birçok farklı indeks platformu bulunmakta ve bu platformlar, belirledikleri özel kriterlere uygun dergi içeriklerini kullanıcıların erişimine sunmaktadır.¹ Prestijli bir bilimsel dergi indeksi, makalenin geniş bir akademik kitleye ulaşmasını kolaylaştırarak atf potansiyelini artırır.² Yayımlanan bilimsel çalışmalar, araştırmacının akademik kariyerinde de önemli rol oynar. Akademik kariyerde özellikle belirli indekslerin kapsamında yer alan dergilerde yayın yapılması istenmektedir.³

İndeks olarak kabul edilmemekle birlikte, pek çok araştırmacı ve akademisyen tarafından günlük pratikte neredeyse "indeks" kadar değerli kabul edilen ve sıkça başvuru alan diğer veri tabanları da mevcuttur. Pubmed ve Google Scholar bu tür veri tabanlarıdır. Ayrıca, bazı özel alanlara odaklanmış, belirli konularda derinlemesine bilgi sunan, ancak resmi olarak "indeks" olmayan diğer veri tabanları da bulunmaktadır. Bu tür veri tabanları, konuya özgü derinlemesine bilgilere erişim sağlamada oldukça faydalıdır. Bilimsel kalitenin yanında bir diğer önemli husus da yayıncılık etiğidir. Yayıncılık etiği, bilimsel araştırmaya ve yayın süreçlerinin temelini oluşturan kritik bir konsepttir. Bu bağlamda, yayıncılık etiği platformları, araştırmacılara, editörlere ve yayıncılara, etik ilkelere uyulduğunda sağlama ve etik dışı uygulamaları önleme konusunda rehberlik eder. Bu platformlar, şeffaflığı artırma, çıkar çatışmalarını yönetme ve bilimsel topluluğun güvenini sürdürme amacıyla kapsamlı rehberler ve eğitim materyalleri sunar.

Bu makale, uluslararası bilimsel dergi indekslerinin çalışma mekanizmalarını, bu indekslerin literatürde nasıl bir rol oynadığını, bilimsel araştırmaya ve yayın dünyasında neden bu kadar kritik bir öneme sahip olduklarını ve yayın etiği platformlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca indeks olmamakla birlikte indeks gibi değerlendirilen veri tabanları işleyişi ve özelliklerini detaylandırmak suretiyle indeksten farkları değerlendirilmiştir.

A) Bilimsel Dergi Kriterleri

Bilimsel dergi indeksleri, dergilerin kalitesini ve bilimsel katkılarını değerlendiren ve bu dergilere kolay erişim sağlamak amacıyla oluşturulmuş bilgi depolarıdır. Bir derginin indekslenip indekslenmeyeceğine karar verirken dikkate alınan genel kriterlerden bazıları şunlardır:

Yayın Standartları: Derginin yayın süreçleri, editoryal içerik ve yapısal kalite gibi temel standartlara uyup uymadığına bakılır.

İçerik: Derginin sunmuş olduğu bilimsel katkının orijinallik, bilimsel kalite ve kapsamı değerlendirilir.

Bilimsel Topluluk Tarafından Atf: Derginin diğer bilimsel çalışmalarda ne kadar sık atıflandığı, atf frekansı analiz edilir.

Editöryal Kurul: Derginin editöryal kurulunun bilimsel topluluk içindeki durumu, uzmanlık seviyesi ve itibarı incelenir.

Uluslararası Çeşitlilik: Derginin yazarları, editörleri ve danışma kurulu üyelerinin coğrafi çeşitliliği değerlendirilir.

Dergi Politikaları: Derginin etik kuralları, yazar hakları, açık erişim politikaları gibi konulardaki politikaları kontrol edilir.

Akran Değerlendirme- Peer-review: Hakem değerlendirme sürecinin kalitesi, hızı ve şeffaflığı göz önünde bulundurulur.

Yayın Tarihi ve Sürekliliği: Derginin düzenli olarak ve belirtilen zaman diliminde yayınlandığına bakılır.

Derginin Dışsal Durumu: Derginin diğer indekslerdeki durumu, prestij ve bilimsel topluluktaki itibarı gibi dış faktörler de dikkate alınabilir.

OYayın Dili: Derginin yayın dili, genellikle İngilizce olması tercih edilen bir kriterdir, ancak diğer dillerdeki dergiler de kabul edilebilir.

Bu kriterler genel bir rehber olarak düşünülebilir, ancak her dergi için uygulanan özel kriterler veya değerlendirmeler değişiklik gösterebilir.

Dergi Etki Faktörü (Journal Impact Factor, IF): Bilimsel derginin kalitesini ve etkisini ölçmek için kullanılan bir metriktir. Etki faktörü, belirli bir yıl içinde yayımlanan makalelere son iki yıl içerisinde yapılan toplam atıfların sayısının, aynı derginin bu iki yıl içinde yayımladığı toplam makale sayısına bölünmesiyle hesaplanır. Etki faktörü, bir derginin bilimsel toplulukta ne kadar tanındığını ve referans alındığını gösteren bir gösterge olarak kabul edilir, ancak tek başına bir derginin kalitesini belirlemek için yeterli değildir. Etki faktörü (Impact Factor), her yıl Thomson Reuters'in (şu anda Clarivate Analytics olarak bilinir) Journal Citation Reports (JCR) adlı yayınında yayınlanır.⁴

B) Önemli Uluslararası Bilimsel Dergi İndeksleri

1. Web of Science – WoS (Bilim Ağı): 1964 yılında Bilimsel Bilgi Enstitüsü'nden Eugene Garfield tarafından oluşturulan WoS, ilk başta 700 dergiyi kapsayan bir atf indeksi olarak hizmet vermeye başladı. Bu platform zamanla gelişerek 1973'te Sosyal Bilimler, 1978'de Sanat ve Beşerî Bilimler ve 2011'de Kitap Atf İndeksleri'ni bünyesine kattı. 1997'de tüm bu indeksler, WoS adı altında internet üzerinden erişilebilir hale geldi.⁵ Daha sonra 2015 yılında, dergilerin klasik indekslere dahil edilmeden önce erken bir değerlendirme süreci olarak Yükselen Kaynaklar Atf Dizini (Emerging Sources Citation Index- ESCI) tanıtıldı. Şu anki sahibi Clarivate Analytics olan bu platform, 2020 verilerine göre 74,8 milyondan fazla akademik içeriği ve 1,5 milyar atf kaynağını barındırmaktadır.⁶ Yayıncıya göre indeks, bölgesel öneme sahip ve yeni ortaya çıkan bilimsel alanlardaki hakemli yayınları içermektedir. ESCI'ye diğer Clarivate indeksleriyle birlikte WoS üzerinden erişilebilir. Haziran 2021 itibarıyla ESCI'de indekslenen tüm dergiler dergi atf raporlarında da yer almaktadır. Bu dergiler bir sonraki yıla kadar etki faktörü alamasa da diğer dergilerin etki faktörlerinin hesaplanmasına atf katkısında bulundular. Clarivate Analytics tarafından işletilen WoS'un dergi değerlendirme süreci oldukça kapsamlıdır ve birkaç farklı indeks veya veri tabanını bünyesinde barındıran bir platformdur. Bu indeksler, bilimsel araştırma çıktılarının farklı yönlerini ve disiplinlerini kapsar. WoS'un en bilinen alt indeksleri şunlardır:

1.a. Science Citation Index – SCI (Bilim Atf Dizini): Science Citation Index (SCI), bilimsel literatürdeki makaleler arasındaki atf ilişkilerini izleyerek bilimsel çalışmaların etkisini değerlendiren bir indekstir. SCI, başlangıçta bilimsel makalelerin kâğıt tabanlı indekslerini oluşturmak için tasarlandı, ancak teknolojinin gelişmesiyle dijital ortama taşındı. SCI bir makalenin başka hangi makaleler tarafından atf aldığı belgelenmektedir. Bu, bilimsel araştırmaların etkisini ve alandaki bilgi akışını analiz etmek için kritik bir araçtır. SCI, doğa bilimleri ve bazı sosyal bilimlere dahil olmak üzere geniş bir disiplin yelpazesini kapsar. Bir derginin SCI'ye dahil edilip edilmeyeceği, derginin bilimsel kalitesi, yayın politikası, düzenliliği ve diğer birçok kriter göz önünde bulundurularak belirlenir.

1.b. Science Citation Index Expanded – SCIE (Genişletilmiş Bilim Atf Dizini): Bilimsel literatürdeki makaleler arasındaki atf ilişkilerini takip eden bir indeks olup özellikle doğa bilimleri, mühendislik ve teknoloji alanları olmak üzere çok sayıda disiplini kapsar. SCIE, dergi seçiminde birçok kriterle dikkat eder. Bu titiz seçim sürecinin bir sonucu olarak, SCIE, dünya genelinde binlerce dergiyi indeksler ve bu dergilerde yer alan makalelerin atf analizlerini sağlar. Böylece akademisyenlere ve araştırmacılara kendi çalışmalarını konumlandırma ve literatürdeki güncel gelişmeleri takip etme olanağı sunar. SCIE tarafından indekslenen dergi sayısı zamanla değişiklik gösterebilmektedir. SCIE, SCI'nin daha büyük versiyonu olarak kabul edilebilir ve iki fark dışında SCI'ye benzerdir.

a) Dergi Sayısı: SCIE, SCI'nin kapsadığı dergilerin yanı sıra çok daha fazla sayıda dergiyi içerir. Bu ek dergiler, araştırmacılara daha geniş bir disiplinler arası kaynak seti sunar.

b) Depolama formatı: Hem SCI hem de SCIE çevrimiçi olarak mevcuttur. SCI, CD/DVD formatında da mevcuttur ancak SCIE bu formatta mevcut değildir.

Yeni dergilerin eklenmesi, bazı dergilerin indeksten çıkarılması gibi durumlar nedeniyle bu sayı sürekli olarak güncellenir. Bu yazının yazıldığı tarihe kadar olan verilere göre SCIE'de, 9.000'den fazla dergi indekslenmektedir.⁷

1.c. Social Sciences Citation Index – SSCI (Sosyal Bilimler Atf Dizini): Clarivate Analytics'in sunduğu bir diğer prestijli indeks olan SSCI, sosyal bilimler alanında yayınlanan dergilere odaklanır. Sosyoloji, antropoloji, hukuk, iletişim bilimleri, eğitim ve psikoloji gibi birçok disiplini

ni kapsayan bu indeks, dahil edilen dergilerin bilimsel etki faktörüne dayanarak seçilmesiyle bilinir. Bu indeksleme, sosyal bilimlerdeki araştırmacılar için çalışmalarının global çapta tanınmasını, geniş bir okuyucu kitlesi tarafından erişilmesini ve daha fazla atıf almasını mümkün kılar.⁷

1.d. Arts & Humanities Citation Index – AHCI (Sanat ve Beşerî Bilimler Atıf Dizini): AHCI, sanat ve beşerî bilimler alanında önemli ve etkili dergileri kapsayan prestijli bir indekstir. Edebiyat, felsefe, müzik, sanat tarihi, dil bilimleri ve benzeri disiplinlerdeki yayınlara odaklanır.⁷

1.e. Emerging Sources Citation Index – ESCI (Yükselen Kaynaklar Atıf Dizini): ESCI, bilimsel kalite ve yenilikçi içerik taşıyan, ancak diğer indekslerin ana koleksiyonları için belirlenen kriterleri tam olarak karşılamayan dergilere ev sahipliği yapar. ESCI, akademik topluluğun dikkatini çekmeye başlamış, ancak henüz tam olarak yerleşik hale gelmemiş yayınlara vitrin oluşturur. Bu indeks içerisinde yer almak, dergiler için bilimsel kabul sürecine adım atmış olmanın bir göstergesidir. Clarivate'e göre dergileri değerlendirmek ve ESCI'ye mi yoksa SCIE'ye mi dahil edileceklerine karar vermek için 28 farklı kriter kullanılmaktadır. Genel olarak bu kriterlerin 24'ü kaliteyle, geri kalan dördü ise etkiyle ilgilidir. Kalite kriterlerini karşılayan dergiler ESCI'de yer alırken hem kalite kriterlerini hem de etki kriterlerini karşılayan dergiler SCIE'de listelenmektedir.⁷

2. Scopus: 2004 yılında Elsevier tarafından oluşturulan Scopus veri tabanı, bilimsel dergiler, kitaplar ve konferans bildirilerini içeren büyük bir veri tabanıdır. İçerik seçimini danışma kurulunun (Content Selection and Advisory Board-CSAB) belirlediği kapsama kriterleriyle yayınları indeksler. 2004'te 1966-2004 dönemine ait 27 milyon yayın kaydıyla başlayan Scopus, şu anda 1788 yıldan itibaren olan yayınları kapsamakta ve her yıl yaklaşık 3 milyon yeni kayıt eklenmektedir. Aktif olarak 23,452 dergi başlığı, 120,000 konferans ve 206,000 kitap içerir. Farklı konu alanlarındaki dergi ve konferans makalelerini kapsayan tek bir atıf indeksine sahip olan Scopus, toplamda yaklaşık 77,8 milyon ana kayıt içermektedir. Kullanıcılara araştırma çıktıları üzerinde detaylı arama ve analiz imkânı sunar.⁸ Scopus; bilim, teknoloji, tıp ve sosyal bilimler araştırma alanındaki bağımsız dergilere odaklanırken, SCIE indekslemesi doğa ve sosyal bilimler dahil teknik ve bilimsel yayınlara odaklanır. Scopus, PubMed ve WoS'a göre daha geniş bir dergi yelpazesi içerir, atıf analizi WoS'un atıf analizinden daha hızlıdır ve daha fazla makale içerir. Öte yandan WoS'un sunduğu atıf analizi, Scopus'un atıf analizine göre daha iyi grafikler sağlar ve daha ayrıntılıdır.⁹

3. Directory of Open Access Journals – DOAJ (Açık Erişim Dergiler Dizini): DOAJ, kısıtlama olmadan tamamen açık erişimli hakemli bilimsel dergilere özgü bir arama hizmetidir. 2023'te, dünya genelindeki hakemli bilimsel dergilerin %27'sini temsil eden 9.000'den fazla dergiye ev sahipliği yapmaktadır. 2007'de bu oran %10 iken zamanla hızla artmıştır. Tüm akademik alanlar temsil edilirken, bazı alanlar ve özellikle tıp, diğerlerinden daha baskındır. 128 ülkeyi ve birçok dili kapsayan DOAJ, küresel bir çeşitlilik sunmaktadır. DOAJ, açık erişim dergilerinde yayımlanmak isteyen yazarlar için ideal bir mecradır ve kütüphaneler için önemli bir kaynaktır. Kütüphanelerin üyeliği hem kendi tanıtımları hem de açık erişimin tanıtımı için değerlidir.¹⁰

4. Education Resources Information Center -ERIC (Eğitim Kaynakları Bilgi Merkezi): 1966'da Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Bakanlığı tarafından kurulan, eğitimle ilgili araştırmaları kapsayan büyük bir veri tabanıdır. Eğitimle ilgili dergi makaleleri, konferans bildirileri, araştırma raporları ve diğer yayınları içerir. Hem geleneksel akademik yayınları hem de gri literatür olarak bilinen yayımlanmamış materyalleri kapsar. ERIC, eğitimciler, araştırmacılar ve politika yapımcılar için güncel ve kaliteli eğitim literatürüne erişim sağlama amacıyla oluşturulmuştur ve ayda bir kez güncellenmektedir.¹¹

5. PsycINFO: American Psychological Association (APA) tarafından oluşturulan ve sürdürülen bir bilimsel ve profesyonel psikoloji literatürü veri tabanıdır. PsycINFO, psikoloji ve ilgili alanlarda (eğitim, iletişim, iş, tıp, hemşirelik, hukuk ve sosyal çalışma gibi) yapılan araştırmaları kapsayan kaynaklara erişim sağlar. Veri tabanı, dergi makaleleri, kitap bölümleri, kitap incelemeleri ve tezler gibi çok çeşitli yayın türlerini indeksler. Psikoloji ve ilgili alanlarda literatüre erişim sağlar.¹²

6. Index Copernicus International- ICI (Kopernik Uluslararası Dizini): Polonya merkezli bir araştırma platformudur ve bilimsel dergilerin kalitesini sıralama ve değerlendirme amacıyla oluşturulmuştur. ICI, dergilerin içeriklerinden yayın sürekliliğine kadar çeşitli kriterleri temel

olarak bir puanlama sistemi sunar. ICI'de iki başlık öne çıkmaktadır. Bunlardan biri olan ICI World of Journals (ICI Dünya Dergileri), dünya çapındaki bilimsel dergileri içeren küresel bir veri tabanıdır. İki başlıktan diğeri olan ICI Journal Master List (ICI Dergileri Ana Listesi) veri tabanının amacı, dünyanın her yerindeki bilimsel dergilere şeffaf editoryal uygulamalar, özellikle şeffaflık uyarısı ve yağmacı uyarısı açısından doğrulama olanağı oluşturmaktır. ICI Dünya Dergileri arama motoru, bilim dünyasının bilimsel dergilerle ilgili bilgilerin tek bir yerde toplanması ihtiyaçlarına bir yanittir. Sunulan araçlar sayesinde, ICI Dergileri Ana Listesinde indekslenen dergiler listesinde (ICV puanlaması) veya Bilim ve Yüksek Öğretim Bakanlığı (Ministry of Science and Higher Education -MEIN scoring, MEIN puanlaması) tarafından güncel dergi sıralamasında dergi araması yapmak mümkündür. Her iki bilgiyi birleştirilerek en uygun dergiye seçmek mümkündür.¹³

ICI Dergileri Ana Listesi, yaklaşık 20 yıldan bu yana gönderilen süreli yayınları değerlendiren, bilimsel dergilerin yer aldığı uluslararası indeksleme veri tabanıdır. Veri tabanında indekslenmenin şartı 100'ün üzerinde kritere dayalı, çok boyutlu olumlu bir değerlendirmeden geçmektir. Değerlendirme süreci ücretsiz olup, ICI Dünya Dergileri veri tabanına kayıtlı her dergi için geçerlidir. Veri tabanında indekslenmenin öncelikli şartı, şeffaf editoryal uygulamaların sağlanması ve bunların onaylanmasıdır. Hem resmî hem de başlangıç indeksleme koşullarını karşılayan dergiler, dergilerin gelişmişlik düzeyini gösteren bir puan olan ve bir yıl geçerliliğe sahip Index Copernicus Value- ICV (Kopernik Dizin Değeri) alırlar. ICI Dergileri Ana Listesi veri tabanında ayrıca ICI Publishing Stars (ICI Yayıncılık Yıldızları) adı verilen dergilerin gelişimini ölçen bir model bulunmaktadır. Bu model, bilimsel dergilerin yayın ofisleri tarafından, dağıtım oranlarında ve alıntı oranlarında artışa yol açan, örneğin yayın istikrarı, etik ve editoryal standartlar, dijitalleşme derecesi ve uluslararası hale gelme gibi işlevsel alanlarda elde edilen başarıları ölçme olanağı sağlar.¹³

C) Diğer Uluslararası Bilimsel Dergi İndeksleri

1. Directory of Research Journals Indexing – DRJI (Araştırma Dergileri İndeksleme Rehberi): Daha çok, gelişmekte olan ülkelerden gelen dergilere erişim sağlama ve bu dergilere görünürlük kazandırma misyonuna sahip ve gelişmekte olan bir indekstir.¹⁴

2. EuroPub: Bilimsel literatürün geniş bir özetini kapsar ve özellikle Avrupa'da yer alan araştırma makaleleri, dergiler, konferans bildirileri ve diğer akademik yayınları barındırır. Araştırmacılar ve akademisyenler için farklı disiplinlerdeki en güncel bilimsel çalışmalara erişim sağlama amacıyla oluşturulmuş bir indeksleme hizmetidir.¹⁵

3. Scientific Indexing Services- SIS (Bilimsel İndeksleme Hizmetleri): Bilimsel dergileri ve konferans bildirilerini indeksleyen bir platformdur. Diğer indekslerden farklı, geniş kapsamlı bir indeksleme hizmeti sunmasına rağmen bazı akademik çevrelerde diğer önde gelen indekslere göre daha az tanınmış olmasındır. SIS'in en önemli özelliği, sunduğu "Citation Analysis-Atıf Analizi" ile dergi ve makalelerin atıf analizlerini sağlamasıdır.¹⁶

4. Eurasian Scientific Journal Index – ESJI (Avrasya Bilimsel Dergi Dizini): Avrasya bölgesindeki araştırmaların tanıtılmasını teşvik etmek amacıyla kurulmuş olup, uluslararası alanda dergilerin görünürlüğünü artırmayı hedefler. ESJI, dergilerin kalitesini ve bilimsel katkısını değerlendiren özel bir algoritma ile çalışır.¹⁷

5. Cumulative Index to Nursing and Allied Health Literature- CINAHL (Hemşirelik ve Yardımcı Sağlık Literatüründe Kümüli Dizin): Hemşirelik, yardımcı sağlık ve biyomedikal alanlarındaki dergi makalelerini indeksleyen bir veri tabanıdır. 1940'larda başlatılan bu proje, 1961'de Hemşirelik Literatürü'nün Kümüli Dizini olarak yayınlanmaya başladı ve 1977'de yardımcı sağlık alanını da kapsayacak şekilde genişletilerek adı değiştirildi. 2003'te EBSCO yayıncılık tarafından satın alındıktan sonra, 2006'da CINAHL, yalnızca EBSCOhost platformunda sunulmaya başlandı.¹⁸

6. Open Academic Journals Index – OAJI (Açık Akademik Dergiler Dizini): Açık erişimli bilimsel dergilerin tam metinli bir veri tabanıdır.¹⁹ 2013 yılında bilimsel dergiler için bir veri tabanı olarak tasarlanan bu veri tabanı, ilave olarak 2014 yılında hakemli makalelerin sunulması için tam metinli bir platform haline getirildi. Çok yaygınlaşamayan bu dizinin veri tabanına Cherkas Global Üniversitesi'nin bilimsel bilgi de-

partmanı tarafından hizmet verilmektedir.

D) Veri Tabanları, Kataloglar, Bilgi Matrisleri, Açık Erişim Alt Yapıları ve Kütüphaneler

Öncelikle belirtmek gerekir ki, bu başlıkta yer alanlar indeks/dizin değildir. Yanlış bir kullanım ile indeks başlığı altında verilebilmektedir.

1. Scimago Journal & Country Rank – SJCR (SCImago/Scimago Dergi ve Ülke Sıralaması): Scopus veri tabanına dayalı bilimsel dergi sıralamaları ve ülke bilimsel göstergeler metrikleri sağlayan bir araştırma grubudur. Bu göstergeler bilimsel alanları değerlendirmek ve analiz etmek için kullanılmaktadır. Dergiler ayrı ayrı karşılaştırılabilir veya analiz edilebilir. Ülke sıralamaları aynı anda karşılaştırılabilir veya analiz edilebilir. Dergiler konu alanına (27 ana tematik alan), konu kategorisine (309 belirli konu kategorisi) veya ülkeye göre gruplandırılabilir. Alıntı verileri, 5.000'den fazla uluslararası yayınının 34.100'den fazla başlığından ve dünya çapında 239 ülkeden ülke performans ölçümlerinden alınmıştır. Bu platform, adını SCImago tarafından yaygın olarak bilinen Google PageRank™ algoritmasından geliştirilen SCImago Journal Rank – SJR (SCImago Dergi Sıralaması) göstergesinden almaktadır. Bu göstergesinin Scopus® veri tabanında yer alan dergilerin 1996 yılından itibaren görünürlüğünü gösterir. SJR, bir derginin bilimsel prestijini ölçer. Farklı olarak, SJR sadece atıf sayısına değil, atıf yapan dergilerin prestijine de dayanır; bu nedenle yüksek prestijli dergilerden gelen atıflar daha değerlidir. Bu araçlar, dergilerin bilimsel etkisini anlamak için kullanılır.²⁰

2. Scope Database: Scopus ile karıştırılabilmektedir ama farklıdır. 2008'de kurulmuş, kâr amacı gütmeyen bir eğitim organizasyonudur. Akademik ve bilimsel dergiler, konferans bildirileri, ticaret dergileri ve kitap serilerini kapsayan geniş bir bibliyografik atıf veri tabanına sahiptir. Dünya genelinde birçok araştırma kurumunun kullandığı bu veri tabanı, Bilim, Mühendislik, Teknoloji, Yönetim, Tıp, Sosyal Bilimler, Sanatlar ve Beşerî Bilimler gibi farklı alanlarda araştırma başarılarının kapsamlı bir özetini sunar. Kullanıcılara, yazar, makale ve kurum araştırmaları gibi özelliklere erişim sağlar. Ayrıca, indekslenen içerikler için yayıncılara ve yazarlara sertifikalar da sunmaktadır. 2021 itibarıyla, Scope Database 5.260.800 makale, 3.540 dergi başlığı, 1.209 konferans bildirisi ve 12.280 kitap serisini indekslemiştir.²¹

3. WorldCat: Dünyanın en kapsamlı kütüphane kataloglama ve ağ tabanlı bibliyografik veri tabanıdır. Aralık 2021 itibarıyla WorldCat, 483 dilde 540 milyondan fazla bibliyografik kaydı ve 3 milyardan fazla fiziksel ve dijital kütüphane varlığını temsil etmekteydi.²² Online Bilgisayar Kütüphane Merkezi (Online Computer Library Center- OCLC) tarafından işletilen bu veri tabanı, kitaplar, müzik CD'leri, video kayıtları, dijital kaynaklar, gazeteler, dergiler ve diğer basılı ve dijital materyallerin kayıtlarını içerir. Aslında bir indeks değildir. WorldCat; kütüphanelerin koleksiyonlarını ve kataloglarını bir araya getiren birleşik bir kataloglama sistemidir.

4. Information Matrix for the Analysis of Journals- MIAR (Dergilerin Analizi için Bilgi Matrisi): Dergilerin hangi indekslerde listelendiğini gösteren bir bilgi matrisidir. Farklı indekslerdeki dergi listelemelerini toplayarak bir değer oluşturur, ancak bu değer derginin kalitesini değil, indeksleme varlığını yansıtır. Bu matris, araştırmacılara ve yayıncılara dergilerin indeksleme durumları hakkında hızlı bir genel bakış sunar. Kendisi bir indeks değildir.²³

5. Open Access Infrastructure for Research in Europe – OpenAIRE (Avrupa'da Araştırma için Açık Erişim Altyapısı): Avrupa'da açık erişim ve açık bilim faaliyetlerini desteklemek için kurulmuş bir altyapıdır. Bilimsel yayınlara ve araştırma verilerine erişimi kolaylaştırır, ancak geleneksel bir indeksleme servisi değildir.²⁴

6. Directory of Open Access Scholarly Resources – ROAD (Açık Erişim Bilimsel Kaynaklar Rehberi): Ücretsiz erişimli akademik kaynakların global bir dizinidir. UNESCO tarafından desteklenen bu platform, dergiler, konferanslar ve kitaplar gibi farklı türdeki akademik içerikleri kapsar.²⁵

7. Global Provider of Research and Learning Resources – GALE (Küresel Araştırma ve Öğrenme Kaynakları Sağlayıcısı): Dünya genelinde eğitim kurumları, kütüphaneler ve işletmeler için bilgi çözümleri sunan bir eğitim yayıncılığı şirkettir. Adını kurucusu Frederick Gale'den almıştır. Cengage Learning'in bir bölümü olarak faaliyet

gösteren GALE, birçok farklı konuda veri tabanları, e-kitaplar ve diğer dijital öğrenme kaynakları sunmaktadır. Şirket, tam metinli dergi ve gazete veri tabanları, Gale OneFile (eski adıyla Infotrac) ve kütüphanelerin abone olduğu diğer çevrimiçi veri tabanlarının yanı sıra özellikle din, tarih ve bilim alanlarında çok ciltli referans çalışmalarlarıyla tanınmaktadır. Gale'in sahibi olduğu siteler ve hizmetlerden birisi olan Gale Dizin Kütüphanesi 2017 tarihinde arşivlenmiş ve dijital platformda düzinelere basılı dizin içermektedir. Ayrıca kurgu ve kurgu dışı kitap başlıklarından oluşan Kitaplar ve Yazarlar adında indeksli veri tabanı mevcuttur.²⁶

8. Hinari: Gelişmekte olan ülkelerin biyomedikal alandaki ve sağlık alanındaki literatüre erişebilmeleri amacıyla Dünya Sağlık Örgütü ve büyük yayınevleri tarafından kurulan bir programdır. Program, sağlık kuruluşlarının ulaşabileceği birçok e-dergi ve online kitaba erişim imkânı sağlar.²⁷

9. British Library (İngiliz Kütüphanesi): Birleşik Krallık'ta bulunan ulusal bir kütüphanedir ve dünyanın en büyük ve en kapsamlı kütüphanelerinden biridir. British Library, kendi koleksiyonunu kataloglamak ve araştırmacılara erişim sağlamak için kendi kataloglama sistemini kullanır. Bu katalog, kitaplar, dergiler, el yazmaları, haritalar ve diğer birçok materyali içerir. "Kütüphane koleksiyonunda yaklaşık 14 milyon kitap ve MÖ 2000'lere kadar geçmişe uzanan birçok el yazması vardır.²⁸ Araştırmacılar, British Library'nin çevrimiçi katalogunu kullanarak koleksiyonlarındaki materyallere erişebilirler. Ancak bu, akademik dergi indeksleme servisleriyle karıştırılmamalıdır.

10. Sherpa/RoMEO: Dergi bazında dünyanın dört bir yanındaki yayıncıların açık erişim politikalarını toplayan ve analiz eden bir çevrimiçi kaynaktır. Yayıncının telif hakkı ve açık erişim arşivleme politikalarının özetlerini sağlar. Yazarların yayınlanmış makalelerinin telif hakkı durumunu belirlemelerine ve dünya genelindeki dergiler için açık erişim arşivleme politikalarını öğrenmelerine yardımcı olur.²⁹

11. Essential Science Indicators – ESI (Temel Bilim Göstergeleri): Dergilere, ülkelere, kurumlara ve bilim insanlarına yönelik olarak analizler gerçekleştirilen ve çeşitli yönlerden sıralamalar yapan bir değerlendirme platformudur. Web of Science Core Collection'da en iyi performans gösteren araştırmaları belirlemenize yardımcı olan analitik bir araçtır. ESI, yayın ve alıntı performansına dayalı olarak yazarları, kurumları, ülkeleri ve dergileri sıralamak için dünyanın dört bir yanından 11.000'den fazla dergiyi araştırır. Veriler 10 yıllık bir dönem kapsar ve sıralamalar ve alıntı sayılarına ilişkin iki ayda bir yapılan güncellemeleri içerir. Ayrıca ESI, "highly cited papers" ve "hot papers" gibi çok fazla sayıda atıf yapılan çalışmalar ve araştırmacıları öne çıkaran ek özellikleri de içermektedir.³⁰

Bu liste, bilimsel indekslerin sadece bir kısmını temsil etmektedir. Her akademik alana özgü birçok özel indeks (EconLit: Ekonomi literatürüne erişim sunar, Chemical Abstracts Service-CAS: Kimya ve ilgili alanlardaki literatüre odaklanır vb.) bulunmaktadır.

E) Bir dergi indeksi olmamakla birlikte pratikte indeks gibi kullanılan veri tabanları

1. PubMed: PubMed, Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Tıp Kütüphanesi (National Library of Medicine-NLM) bünyesinde faaliyet gösteren, biyomedikal literatür için öncü bir araştırma motorudur. PubMed kendi başına bir "indeks" değildir; fakat içerisinde MEDLINE gibi önemli indekslenmiş koleksiyonları barındırır. Bu nedenle, bazen insanlar MEDLINE ile PubMed arasındaki farkı karıştırabilirler. Ancak, pratikte döndüğünde, birçok araştırmacı "PubMed'de indekslenmiş" ifadesini kullanarak bir derginin ya da makalenin kalitesine veya saygınlığına işaret etmeye yönelmektedir. Daha önceleri Medline olarak bilinen bilgiler, 1996'da PubMed altında birleştirilmiştir. 1966'dan günümüze kadar olan yayınları kapsayan PubMed, çoğunlukla Medline veri tabanındaki özetleri içerir ve bu özetler, genellikle yaşam bilimleri ve biyomedikal konulardaki bilimsel dergi makalelerini kapsar. PubMed sistemi, herkese Haziran 1997'den itibaren ücretsiz olarak sunulmaya başlamıştır.³¹ Aynı zamanda PubMed Central adında, tam metin makalelere ücretsiz erişim imkânı sunan bir arşiv de bağlantılıdır. PubMed, 23 Mayıs 2023 tarihinde yaklaşık 36 milyon makaleye sahip olup, her yıl 1 milyondan fazla makale eklenmektedir.³² Bu verilerin bir kısmının 1865 yılına kadar geri gittiği bilinmektedir. Aynı tarihe kadar, PubMed'in kayıtlarının 24,6 milyonu özetleriyle listelenmiştir ve 26,8 milyon kayıt tam metin versiyonlarına bağlantıya sahiptir (bunların 10,9 milyon makalesi üç-

retsiz olarak tam metin olarak mevcuttur). Tam olarak indeks olmadığından yağmacı dergilerin sızıntıları olabildiği unutulmamalıdır.³³

2. Google Scholar (GS): 2004 yılında Google tarafından hizmete sunulan, akademik literatürü indeksleyen ve kullanıcılara sunan bir arama motorudur. Bilimsel makaleler, tezler, kitaplar, konferans bildirileri ve diğer bilimsel çalışmaları kapsayan geniş bir veri tabanına sahiptir. Ayrıca, atıf analizi yapma yeteneği sayesinde, bilimsel çalışmaların etki ve referans sayısını izleme imkânı sunar. Bu özellikleriyle, akademik araştırmalar için kapsamlı ve çok yönlü bir araç olarak ön plana çıkar. Tam bir indeks olmasa da geniş kapsamı ve erişilebilirliği nedeniyle bilim dünyasında yaygın olarak kullanılır. Google Scholar, dergileri değerlendirmemesi ve bünyesine yağmacı dergileri dahil etmesi nedeniyle eleştirilmektedir.³⁴

3. EBSCOhost: Çeşitli akademik ve ticari veri tabanlarına erişim sağlayan önde gelen bir online referans kaynak servisidir. EBSCOhost'un (EltongStephensCO) sunduğu veri tabanlarından bazıları, belirli disiplinlere veya konu alanlarına odaklanan özgün indeksleme ve özetleme servisleridir. EBSCO, veri tabanlarının 1500'den fazla yayıncıdan bir milyonun üzerinde e-kitap ve 90.000 sesli kitap içerdiğini belirtmektedir. Böylece, EBSCOhost kullanıcılarına geniş bir bilgi havuzu sunar, fakat platformun kendisi doğrudan bir indeks değil, çok sayıda veri tabanını bir araya getirip sunan bir araçtır.³⁵

4. Research Gate (Araştırma Kapısı): 2008'de kurulan bir sosyal ağ ve iş birliği platformudur, özellikle araştırmacılar ve bilim insanları için tasarlanmıştır. Üyeler, yayınladıkları makaleleri paylaşabilir, bilimsel sorular sorabilir ve diğer araştırmacılarla iş birliği yapabilirler. Bu platform, bilimsel bilgi ve bulguların geniş bir kitleyle paylaşılmasını teşvik eder.³⁶

5. Dimensions (Boyutlar): 2018'de oluşturulan en yeni akademik veri tabanıdır. Digital Science adında, Londra merkezli bir teknoloji firmasının bünyesinde faaliyet gösterir. Başlangıçta 90 milyon yayınlı başlatılmış, 2023'ün Temmuz ayı itibarıyla, platform 1,8 milyardan fazla atıfla birlikte 140 milyon civarında yayını içermektedir. Bu veri tabanı, 74.000'den fazla dergi girdisine sahiptir ve birçok küçük yayıncıyı kapsar. Web of Science ve Scopus'tan farklı olarak, Dimensions, Crossref ve PubMed'den veri toplar ve bu veriyi çeşitli kaynaklardan zenginleştirir. Dimensions, farklı erişim seviyeleriyle üç farklı formda kullanılabilir ve geniş bir veri yelpazesi sunar.³⁷

6. Research Square (Araştırma Meydanı): Denetimden sonra gönderilmek üzere onaylanan ancak hakem değerlendirmesi almayan elektronik ön baskılar için açık erişimli bir platformdur. Bu, araştırmacıların çalışmalarını resmi hakem değerlendirmesinden geçmeden önce paylaşmalarına olanak tanıyan bir web sitesidir.³⁸

7. Research Bible- ResearchBib (Araştırma Kitabı): Akademik dergi ve konferansları indeksleyen bir online platformdur. Özellikle açık erişimli dergiler, konferanslar ve iş raporları için bir indeksleme servisi. Bu platform, araştırmacıların ilgili literatüre hızlı ve kolay erişim sağlamlarına yardımcı olur.³⁹

F) Alan indeksi:

Alan indeksi, bilinen anlamda dizinlemeyi içermemekte ve bazı veri tabanları ile arama motorlarını da içine almaktadır. Bu yüzden "indeks" ifadesi yerine başka bir tanımlama kullanılmasının daha doğru olabileceği düşünülmektedir. Örneğin sadece tıp alanında veya sadece kimya alanında yayınlanan makaleleri içeren yapılar, alan indeksi olarak kabul edilmektedir. Doğru ifadeyle alan indeksi; belirli bir konu alanında, seçim kriterleri ile yayın kabul eden ve yayınların en az bibliyografik bilgilerinin verildiği (makalelerin/kitapların/tezlerin künyelerinin ve kimi zamanda özetlerinin yer aldığı) indekstir. Alan indeksleri olarak aşağıdaki başlıklar ön plana çıkmaktadır; Sociological Abstract, Psychological Abstract, Library and Information Science Abstract, ERIC, Index Medicus/Medline, PUBMED, Geobase, PsycInfo, Chemical Abstracts, Food Sciences and Technology Abstracts, MathSci, Biological Abstract, CAB, Engineering Index.⁴⁰

G) Yayıncılık Etiği Platformları

Yine belirtmek gerekir ki, bu başlıkta yer alanlar da indeks/dizin olmayıp yanlış bir kullanım ile indeks başlığı altında verilebilmektedir.

1. Committee on Publication Ethics- COPE (Yayın Etiği Komitesi): Yayıncılık etiği konularında rehberlik sağlayan uluslararası bir örgüttür. Bilimsel dergi editörleri ve yayıncıları için etik ilkelere uyum ve en iyi uygulama standartları hakkında tavsiyelerde bulunur. Ancak COPE, bir derginin kalitesini ölçen bir indeksleme servisi değildir.⁴¹

2. International Committee of Medical Journal Editors- ICMJE (Uluslararası Tıp Dergisi Editörleri Komitesi): Yayın için biyomedikal dergilere gönderilen yazıların etiğini, hazırlanmasını ve formatını standartlaştırmak için Uluslararası Tıp Dergileri Editörleri Komitesi tarafından üretilen bir dizi kılavuzdur. ICMJE tavsiyelerine uyum, önde gelen biyomedikal dergilerin çoğu tarafından zorunludur. Daha önce Vancouver Grubu olarak bilinen ICMJE açık bir organizasyon olmayıp genel tıp dergilerinden oluşan küçük bir gruptur.⁴²

3. World Association of Medical Editors- WAME (Dünya Tıbbi Editörleri Birliği): Dünya Tıp Editörleri Birliği, tıp dergilerinin editörlerinden oluşan uluslararası, sanal bir organizasyondur. İlk olarak 1995 yılında, ICMJE'nin "çok küçük, kendi kendine hizmet eden ve ayrıcalıklı" hale gelmesinden endişe duyan ICMJE'nin bir grup üyesi tarafından kuruldu. Tıp dergilerinin editörleri arasında daha fazla uluslararası iş birliği sağlanması için görev yapar. Hakemli bir biyomedikal derginin herhangi bir editörü WAME'ye katılma hakkına sahiptir.⁴³

4. Council of Science Editors- CSE (Bilim Editörleri Konseyi): Eski adıyla Biyoloji Editörleri Konseyi olan ve 2000 yılında Bilim Editörleri Konseyi adına alan bu yapı, bilimsel yazarlar arasında editöryal uygulamayı destekleyen kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur. CSE, çevrimiçi hizmet ve tavsiye sağlamanın yanı sıra, dergi editörlüğü, yayın yönetimi, makale düzenleme ve dergi ölçümleri gibi konularda kısa kurslar içeren yıllık toplantı düzenler.⁴⁴

5. European Association of Science Editors- EASE (Avrupa Bilim Editörleri Birliği): Bilim iletişimi ve düzenleme ile ilgilenen kişiler için kâr amacı gütmeyen, 1982 yılında Fransa'da kurulan ve halihazırda uluslararası üyeliğe sahip bir kuruluştur. EASE'in sadece Avrupa'da değil dünyanın diğer yerlerinde de olmak üzere yaklaşık 50 ülkede yaşayan üyesi bulunmaktadır. Üyeler birçok disiplinde ve meslekte çalışmaktadır: editörler, akademisyenler, bilim çevirmenleri, yayıncılar, web ve multimedya personeli, indeksleyiciler, istatistik editörleri, bilim ve teknik yazarlar, yazar editörleri, gazeteciler, kurumsal iletişimciler, redaktörler, üretim personeli, yönetici editörler vb. Üyelerin sadece %10'undan azı bilim dergilerinin baş editörüdür.⁴⁵

6. World Medical Association- WMA (Dünya Tabipler Birliği): Dünya çapında hekimleri temsil eden uluslararası, bağımsız bir ücretsiz profesyonel tip birlikleri konfederasyonudur. Birliğin temel amacı, hekimlerin etik davranış ve bakımlarına ilişkin mümkün olan en yüksek standartları oluşturmak ve desteklemektir. Bu hedef doğrultusunda, tıbbi profesyonellik, hasta bakımı, insan denekler üzerine araştırmalar ve halk sağlığı ile ilgili bir dizi etik konuya ilişkin küresel politika beyanlarını benimsemiştir. DTB Konseyi ve onun daimi komiteleri mevcut politikaları düzenli olarak gözden geçirip günceller ve ortaya çıkan etik sorunlar hakkında sürekli olarak yeni politikalar geliştirir.⁴⁶

H) Yapay Zekâ ile İlgili Veri Kütüphaneleri

Yapay zekâ ile ilgili veri kütüphaneleri, yapay zekâ (AI) ve makine öğrenimi (ML) modellerini tasarlamak, geliştirmek ve eğitmek için kullanılan programlama kütüphaneleridir. Bu kütüphaneler, özellikle tıbbi görüntüleme ve hastalık teşhisinde yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. MR, CT, röntgen ve ultrasonografi gibi çeşitli tıbbi görüntüleme teknikleri, TensorFlow, PyTorch ve benzeri yapay zekâ kütüphaneleri kullanılarak analiz edilir.⁴⁷ Bu analizler, görüntülerdeki anomallikleri—malignite, fraktür, damar tıkanıklıkları gibi—tespit etmek için kullanılır ve bu da erken teşhis koymayı mümkün kılar.⁴⁷ Bu teknolojiler aynı zamanda, hastalıkların seyri ve tedaviye yanıtın izlenmesinde de önemli bir role sahiptir. Örneğin, yapay zekâ modelleri, tedavi öncesi ve sonrası görüntülerdeki değişiklikleri analiz ederek, tedavinin etkinliğini objektif bir şekilde değerlendirebilir.⁴⁸ Ek olarak, yapay zekâ kütüphaneleri, genetik veri analizinde de kullanılarak, hastalıkların genetik temellerini anlamada ve hatta kişiselleştirilmiş tıp uygulamalarında, hastalara özel tedavi yöntemleri geliştirilmesinde yardımcı olmaktadır.⁴⁹

Ayrıca, AI teknolojileri, açık erişim altyapıları ve kütüphanelerdeki bilgi matrisleri arasındaki entegrasyonu kolaylaştırmaktadır. AI destekli araçlar, metaveri analizi, otomatik etiketleme ve sınıflandırma ile bilgiye erişimi hızlandırırken, yayıncılık etiği platformlarında AI, yazarlık ve alıntı yanlışlıklarını tespit ederek bilimsel bütünlüğü korumada yardımcı olmaktadır.⁵⁰ Bu tür sistemler, araştırmacıların çalışmalarını daha geniş bir kitleye ulaştırırken etik standartları korumasına ve bilimsel iletişimin doğruluğunu artırmaya önemli katkılar sağlamaktadır.

1) İndekslerin Karşılaştırılması

Ulusal ve uluslararası indeksler, belirledikleri özel kriterlere göre seçtikleri ve dahil ettikleri dergi içeriklerini, belirli zaman aralıklarında ve farklı yöntemler kullanarak okuyucularına sunan kapsamlı veri tabanları olarak hizmet vermektedirler. Her bir indeks veya arama motorunun avantajları ve dezavantajları vardır. Hedefler öncülüğünde seçim tavsiye edilmektedir.

Web of Science'ın seçici ekleme yaklaşımı, bilim ve internetteki bilgi artışına hızla adapte olamama sorununa yol açabileceğinden bahsedilmektedir. Seçici ekleme yapmayan diğer arama motorları (Google Scholar, Pubmed vb) ise yağmacı dergi diye tarif edilen ve çalışmanın kalitesi tam olarak sınanmamış yayınlardan kendini koruyamamaktadır.⁵¹ Özellikle bilim dünyasındaki en hızlı büyüyen araştırma alanlarında WoS'un diğer veri tabanlarına kıyasla dergi makalelerini kapsama oranı düşmektedir. Örneğin, Avustralya üniversitelerinin yayın çıktılarında yapılan bir analizde, bazı bilim dallarında WoS tarafından indekslenen dergilerdeki yayınlar yükseken, sosyal bilimler, yönetim ve eğitim gibi alanlarda bu oranın oldukça düşük olduğu gözlemlenmiştir.⁵² Dahası, bazı bilim insanlarının çalışmalarının GS'de (Google Scholar) WoS'a kıyasla çok daha yüksek atıflandığı tespit edilmiştir. Bu, WoS'un yüksek etkili araştırmaları gözden kaçırmaya riski taşıdığını göstermektedir. GS ve WoS, bilimsel literatürde farklı kapsamlara sahiptir. GS'nin biyoloji, fizik ve kimya gibi disiplinlerde WoS'e kıyasla daha az atıf sağladığını; ancak bilgi teknolojisi, insan-bilgisayar etkileşimi, sosyal bilimler, ekonomi, yönetim, mühendislik ve matematik gibi alanlarda WoS'ten daha üstün atıf sayılarına ulaştığını ortaya koyan çalışmalar mevcuttur.⁵³

2021 tarihinde yapılan bir araştırmada, üç veri tabanının (WoS, Scopus ve Dimensions) dergi kapsamının karşılaştırmalı bir analizi yapılmıştır.⁵⁴ Analiz için üç veri tabanının en güncel ana dergi listeleri kullanılmıştır. Sonuçlar, veri tabanlarının önemli ölçüde farklı dergi kapsamına sahip olduğunu göstermektedir; WoS en seçici iken Dimensions en kapsamlıdır. WoS'ta indekslenen dergilerin %99,11'i Scopus'ta ve %96,61'i Dimensions'ta da indekslenmektedir. Scopus'ta indekslenen dergilerin %96,42'si Dimensions tarafından da kapsanmaktadır. Dimensions veri tabanı en kapsamlı dergi kapsamına sahiptir; Web of Science'dan %82,22 daha fazla ve Scopus'tan %48,17 daha fazla dergiye sahip olduğu bulunmuştur. WoS'un Scopus'a göre bir avantajı, tam WoS veri tabanının 1945'e kadar uzanan kapsama derinliğidir. Scopus'un geçmişi 1966'ya kadar uzanmaktadır.⁵⁵

Visser ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada, WoS, Scopus, Dimensions gibi çeşitli bibliyografik veri kaynaklarının makale kapsamı ele alınmıştır.⁵⁶ 2008-17 yıllarını kapsayan bu süre zarfında, WoS 22,9 milyon, Scopus 27 milyon, Dimensions ise 36,1 milyon makaleye ev sahipliği yaparken olduğu bildirilmiştir. Bu veri tabanları arasında Scopus'un makaleleri temel alınarak bir örtüşme analizi yapıldığında, Scopus'un makalelerinin yaklaşık %65'inin WoS ile, %78'inin ise Dimensions ile benzerlik gösterdiği bulunmuştur. Bu bağlamda, Dimensions'ın yeni bir platform olduğunu ve 2017/2018 sonrasında büyük bir büyüme kaydettiğini belirtmek önemlidir. Ek olarak, her derginin yayınladığı makale sayısı farklı olabileceği için, makale ve dergi bazlı örtüşme oranları arasında farklar olması doğaldır. Genel olarak, bu çalışma WoS'un en seçici platform olduğunu, Scopus'un daha geniş bir kapsama sahip olduğunu ve Dimensions'ın diğer iki platforma kıyasla çok daha geniş bir içeriğe sahip olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak dergi indeksleri çalışmanın okunurluğunu artırır ancak mecradır. Günümüz teknolojisinde bilim hızla ilerlemekte ve çok sayıda çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan çalışmanın kalitesini gösteren verilerden bir tanesi de derginin hangi indekste olduğudur. Çok sayıda indeks bulunmakla birlikte birbirlerine üstünlükleri ve farklılıkları vardır. Bazı platformlar yanlışlıkla indeks olarak adlandırılmakta veya kullanılmaktadır. Bu veri tabanlarında yağmacı dergi ayrımı yapılmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. İndekslerde seçici ekleme politikası da adaptasyon hızında sorunlara neden olabilmektedir. Hedef kitleye göre her bir indeksin artı ve eksilerinin mevcut olduğu unutulmamalıdır.

Çıkar Çatışması:

Yazarların ve/veya aile bireylerinin herhangi bir çıkar çatışması potansiyeli yoktur.

Yazar Katkıları:

Fikir/Kavram: Mehmet Çıtırık; Tasarım: Mehmet Çıtırık, Ali Dal; Denetleme/Danışmanlık: Mehmet Çıtırık; Veri Toplama ve/veya İşleme: Ali Dal, Mehmet Çıtırık; Analiz ve/veya Yorum: Ali Dal, Mehmet Çıtırık; Kaynak Taraması: Ali Dal, Mehmet Çıtırık; Makalenin Yazımı: Ali Dal, Mehmet Çıtırık; Eleştirel İnceleme: Mehmet Çıtırık.

KAYNAKLAR

1. Bahşıoğlu HK. Tıp ve Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık ve Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık Sempozyumları. Bilgi Dünyası. 2014;15(1):202-16.
2. Ngai EWT, Moon KKL, Riggins FJ, Candace YY. RFID research: An academic literature review (1995–2005) and future research directions. *International Journal of Production Economics*. 2008;112(2):510–20.
3. Sezgin F, and Nurdan Ö. K. Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi bağlamında eğitim yönetimi lisansüstü programlarında etkili danışmanlık süreci. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 2023;21(1): 552-79.
4. Mooney H. A practical approach to data citation: The Special Interest Group on Data Citation and development of the Quick Guide to Data Citation. *Library Quarterly*, 2014; 37(1-4): 71-71.
5. Somoza-Fernández M, Rodríguez-Gairín J, Urbano C. Journal coverage of the Emerging Sources Citation Index. *Learned Publ.* 2018;31(3):199-204.
6. Birkle C, Pendlebury DA, Schnell J, Adams J. Web of Science as a data source for research on scientific and scholarly activity. *Quant Sci Stud.* 2020;1(1):363-76.
7. Saçiroğlu, Ş, Dener, M, Güneş, S, Güllü, A, Vd. Ulusal Veritabanı Ve Atıf İndeksi Kurulumu İçin Stratejiler, Problemler Ve Çözüm Önerileri. *Gazi University Journal of Science Part C: Design and Technology.* 2015;3(2):501-512.
8. Baas J, Schotten M, Plume A, Côté G, Karimi R. Scopus as a curated, high-quality bibliometric data source for academic research in quantitative science studies. *Quant Sci Stud.* 2020;1(1):377-86.
9. Falagas ME, Pitsouni EI, Malietzis GA, Pappas G. Comparison of PubMed, Scopus, Web of Science, and Google Scholar: strengths and weaknesses. *FASEB J.* 2008;22(2):338-42.
10. Muruli. Status of Open Access Journals in the Field of Chemistry as Indexed in Directory of Open Access Journals (DOAJ): A Study. *SRELS J Inform Manag.* 2017;54:311-17.
11. Wright T, Pullen S. Examining the literature: A bibliometric study of ESD journal articles in the Education Resources Information Center Database. *J Educ Sustain Dev.* 2007;1(1):77-90.
12. Leclercq V, Beaudart C, Tirelli E, Bruyère O. Psychometric measurements of AMSTAR 2 in a sample of meta-analyses indexed in PsycINFO. *J Clin Epidemiol.* 2020;119:144-45.
13. Mondal H, Mondal S. Pressure to publish: Index copernicus and predatory journals are helping (?) academicians. *Indian Dermatol Online J.* 2019;10(3):332.
14. Vengamma B, Rao PS. The Journal of Clinical and Scientific Research: The leap forwards! *J Clin Sci Res.* 2015;4(1):1.
15. Europe PMC Consortium. Europe PMC: a full-text literature database for the life sciences and platform for innovation. *Nucleic Acids Res.* 2015;43:1042-8. doi: 10.1093/nar/gku1061
16. Alav, O. Evaluation of impact factors of articles in scientific open access journals in Türkiye. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 2022;9(3):713-727. <https://doi.org/10.21449/ijate.1076989>
17. Xia J, Smith M P. Alternative journal impact factors in open access publishing. *Learned Publishing.* 2018;31(4):403-411.
18. Walker-Dilks C, Wilczynski NL, Haynes RB, Hedges Team. Cumulative Index to Nursing and Allied Health Literature search strategies for identifying methodologically sound causation and prognosis studies. *Appl Nurs Res.* 2008;21(2):98-103.
19. Piwowar H, Priem J, Larivière V, Alperin JP, Matthias L, Norlander B, et al. (2018). The state of OA: a large-scale analysis of the prevalence and impact of Open Access articles. *PeerJ*, 2018;6:e4375. doi:10.7717/peerj.4375.
20. Gómez-Núñez AJ, Vargas-Quesada B, de Moya-Anegón F, Glänzel W. Improving SCImago Journal Country Rank (SJR) subject classification through reference analysis. *Scientometrics.* 2011;89(3):741-58.
21. Scope Database. Journal Indexing, Journal Metrics, Conference Proceedings Indexing, Impact Factor Score (IFS), Scope Database Journal Ranking and Journal Indexing Search Engines. [Internet]. [Date of Access: 16 October 2023]. Available from: <https://sdbindex.com/about-scope-database>
22. Chen, X. Google Books and WorldCat: A comparison of their content. *Online Information Review.* 2012;36(4): 507-516.
23. Zabala, J, GonzálezAlbo, B, GarcíaGarcía, A, GarridoDomínguez, A, Vidalliy, J.I, ÁlvarezDíez, L.R. et al. Evaluation and publication delay in IberoAmerican scientific journals. *Learned Publishing.* 2023;36(2):205-216.
24. Rettberg N, Schmidt B. OpenAIRE-Building a collaborative Open Access infrastructure for European researchers. *LIBER Quarterly: The Journal of the Association of European Research Libraries.* 2012;22(3):160-75.
25. Mastilović A. Directory of Open Access Scholarly Resources "ROAD". *Bosniaca.* 2022;(27):222-3.
26. Dalkıran Ö, Bekiroğlu H, Tuğrul T. İlahiyat araştırmalarında veri taraması: Veri tabanları- kütüphaneler- atıf dizinleri. *Demir A, editör. 1. Baskı, İstanbul: Oku Okut Yayınları;* 2023. s.79-82.
27. Ajuwon MG. A. Knowledge, access and usage pattern of HINARI by researchers and clinicians in tertiary health institutions in south-west Nigeria. *African journal of medicine and medical sciences.* 2013;42(1):97-106.
28. Oppenheim C. The correlation between citation counts and the 1992 Research Assessment Exercise Ratings for British library and information science university departments. *Journal of Documentation.* 1995;51(1):18-27.
29. Curry CL. SHERPA services and SHERPA/RoMEO. *Journal of Electronic Resources in Medical Libraries.* 2017;14(3-4):135-138.
30. Sun J, Yuan BZ. Trend and research status of Agronomy based on the Essential Science Indicators during 2009–2019. *Agron J.* 2021;113(2):2184-94.
31. Deardorff A, Florance V, VanBiervliet A. Assessing the National Library of Medicine's Informationist Awards. *J eScience Libr.* 2016;5(1):e1095.
32. Heidt A. Artificial-intelligence search engines wrangle academic literature. *Nature.* 2023;620(7973):456-7.
33. Manca A, Moher D, Cugusi L, Dvir Z, Deriu F. How predatory journals leak into PubMed. *Can Med Assoc J.* 2018;190(35):1042-5.
34. Gusenbauer M, Haddaway NR. Which academic search systems are suitable for systematic reviews or meta-analyses? Evaluating retrieval qualities of Google Scholar, PubMed, and 26 other resources. *Research synthesis methods.* 2020;11(2):181-217.
35. Younger P, Boddy K. When is a search not a search? A comparison of searching the AMED complementary health database via EBSCOhost, OVID and DIALOG. *Health Information & Libraries Journal.* 2009;26(2):126-35.
36. Manca S. ResearchGate and Academia.edu as networked socio-technical systems for scholarly communication: A literature review. *Res Learn Technol.* 2018;26.
37. Herzog C, Hook D, Konkiel S. Dimensions: Bringing down barriers between scientometricians and data. *Quant Sci Stud.* 2020;1(1):387-95.
38. Riegelman, A. Research square. *The Charleston Advisor.* 2022;24(2):43-45.
39. Rich A. The accent of truth: the Hollywood research bible and the republic of images. *Representations.* 2019;145(1):152-73.
40. Aslan A. Uluslararası Alan İndeksleri: Sağlık alanıyla ilgili bilimsel dergi indeksleri. *Acta Med. Alanya.* 2019;3(2):102-4.
41. Sengupta S, Honavar SG. Publication ethics. *Indian Journal of Ophthalmology.* 2017;65(6):429-32. doi:10.4103/ijjo.ijjo_483_17
42. Šupak-Šmolčić V, Mlinarić A, Antončić D, Horvat M, Omazić J, Šimundić AM. Icmje authorship criteria are not met in a substantial proportion of manuscripts submitted to *biochemia medica*. *Biochemia Medica.* 2015;25(3):324–34. doi:10.11613/bm.2015.033
43. Ferris LE, Fletcher RH. Conflict of interest in peer-reviewed medical journals: the world association of medical editors (wame) position on a challenging problem. *Journal of Primary Health Care.* 2010; 2(2):171-3.
44. Stretton S. Systematic review on the primary and secondary reporting of the prevalence of ghostwriting in the medical literature. *BMJ Open.* 2014;4(7):e004777. doi: 10.1136/

- [bmjopen-2013-004777](#)
45. Masic I. Ethical aspects and dilemmas of preparing, writing and publishing of the scientific papers in the biomedical journals. *Acta Informatica Medica*. 2012;20(3):141-8. doi:10.5455/aim.2012.20.141-148
 46. Czech H, Druml C, Weindling P. Medical ethics in the 70 years after the nuremberg code, 1947 to the present. *Wiener Klinische Wochenschrift*. 2018;130(3):159-253. doi:10.1007/s00508-018-1343-y
 47. Salman, Rahama, and Subodhini Gupta. "DeepQ classification automated disease classification in global perspective approach and predictive decision using tensor flow." *World Journal of Advanced Research and Reviews*. 2023;17(2):200-207.
 48. Iseke S, Zeevi T, Kucukkaya AS, et al. Machine Learning Models for Prediction of Posttreatment Recurrence in Early-Stage Hepatocellular Carcinoma Using Pretreatment Clinical and MRI Features: A Proof-of-Concept Study. *AJR Am J Roentgenol*. 2023;220(2):245-255. doi:10.2214/AJR.22.28077
 49. Chandan, Radha Raman, et al. "Genetic Algorithm and Machine Learning." *Advanced Bioinspiration Methods for Healthcare Standards, Policies, and Reform*. IGI Global. 2023;167-182.
 50. Sivri, Enes. Kütüphanelerde Yapay Zekâ'nın Geleceği: Farklı Alanlardaki Potansiyel Uygulamalar ve Yeni Kullanım Alanları Oluşturma. *Library Archive and Museum Research Journal*. 2023;4(2):175-184.
 51. Ashby MP. The open-access availability of criminological research to practitioners and policy makers. *Journal of criminal justice education*. 2020;32(1):1-21.
 52. Butler L, Visser MS. Extending citation analysis to non-source items. *Scientometrics*. 2006;66(2):327-43.
 53. Amara N, Landry R. Counting citations in the field of business and management: why use Google Scholar rather than the Web of Science. *Scientometrics*. 2012;93(3):553-81.
 54. Singh VK, Singh P, Karmakar M, Leta J, Mayr P. The journal coverage of Web of Science, Scopus and Dimensions: A comparative analysis. *Scientometrics*. 2021;126(6):5113-42.
 55. Burnham JF. Scopus database: a review. *Biomed Digit Libr*. 2006;3(1).
 56. Visser M, van Eck NJ, Waltman L. Large-scale comparison of bibliographic data sources: Scopus, Web of Science, Dimensions, Crossref, and Microsoft Academic. *Quant Sci Stud*. 2021;2(1):20-41.